

TÌM HIỂU THỊ TRƯỜNG IRAN

PHẦN I:

Đặc điểm nổi bật: Năm 1979, sau khi lật đổ chế độ quân chủ, vua Shah Mohammad Reza PAHLAVI, Iran trở thành một nước Cộng hòa Hồi giáo mà quyền lực tối thượng thuộc về một giáo chủ gọi là Lãnh tụ Tối cao, và Lãnh tụ Tối cao là người đại diện của đấng Thượng đế.

Iran hiện bị quy là bảo trợ cho khủng bố vì các hoạt động tại Libăng và các nơi khác nên đang bị áp đặt các lệnh trừng phạt kinh tế của Mỹ, Liên Hiệp Quốc, EU và bị giám sát xuất nhập khẩu vì cho có tham vọng phát triển chương trình hạt nhân để sản xuất vũ khí, không phải vì mục đích hòa bình.

Vị trí địa lý: Nằm ở Trung đông, giáp Vịnh Oman, Biển Caspian, giữa Irắc và Pakistan, vị trí địa lý chiến lược tại Vịnh Ba Tư và eo biển Hormuz, là đường vận tải biển sống còn về dầu thô.

Tổng diện tích: 1.648.195 km², đứng thứ 18 thế giới. *Việt Nam:* 331.210 km², đứng thứ 65 thế giới.

Có biên giới đất liền 5.440km với các nước: Afghanistan 936km, Armenia 35km, Azerbaijan-proper 432km, Azerbaijan-Naxcivan exclave 179km, Irắc 1.458km, Pakistan 909km, Thổ Nhĩ Kỳ 499km, Turkmenistan 992km.

Tài nguyên thiên nhiên: Dầu mỏ, khí tự nhiên, than đá, crôm, đồng, quặng sắt, chì, mangan, thiếc, sun-phát.

*Việt Nam:*phốt phát, than đá, đất hiếm, bôxít, crôm, dầu và khí ngoài khơi, gỗ, thủy điện.

Đất trồng trọt: 9,78%. *Việt Nam:* 20,14%.

Hiểm họa thiên nhiên: Hạn hán định kỳ, lụt, bão bụi đất, bão cát, động đất.

Việt Nam: Bão bất thường (tháng 5 đến tháng giêng) với lụt diện rộng, đặc biệt ở đồng bằng sông Mekong.

Những vấn đề môi trường hiện nay: Ô nhiễm không khí, đặc biệt ở thành thị do khí thải của xe cộ, lọc dầu, khí thải công nghiệp, phá rừng, chăn nuôi gia súc quá mức, sa mạc hóa, ô nhiễm dầu ở Vịnh Ba Tư, thiếu đất ướt do hạn hán, đất bạc màu (muối hóa); không cung cấp đủ nước sạch, nước bị ô nhiễm do hệ thống cống rãnh thô sơ, nước thải công nghiệp, đô thị hóa.

Dân số (dự tính tới tháng 7/2011): 77.891.220, đứng thứ 18 thế giới.

Việt Nam: 90.549.390, đứng thứ 14 thế giới.

Cơ cấu tuổi:

0-14 tuổi: 24,1%(nam 9.608.342/nữ9.128.427)

14-64 tuổi: 70,9% (nam 28.083.193/nữ 27.170.445)

65 tuổi trở lên: 5% (nam 1.844.967/nữ 2.055.846)

Việt Nam:

0-14 tuổi: 25,2% (nam 11.945.354/nữ 10.868.610)

15-64 tuổi: 69,3% (nam 31.301.879/nữ 31.419.306)

65 tuổi trở lên: 5,5% (nam 1.921.652/nữ 3.092.589)

Tuổi thọ trung bình(dự tính năm 2011): 70,06 tuổi, đứng thứ 146 thế giới.

Nam: 68,58 tuổi. Nữ: 71,61 tuổi.

Việt Nam: 72,18 tuổi, đứng thứ 129 thế giới. Nam: 69,72 tuổi, nữ: 74,92 tuổi.

Các nhóm dân tộc: Ba Tư 51%, Azeri 24%, Gilaki và Mazandarani 8%, Kurd 7%, Arab 3%, Lur 2%, Baloch 2%, Turkmen 2%, các dân tộc khác 1%.

Việt Nam: Kinh (Việt) 86,2%, Tày 1,9%, Thái 1,7%, Mường 1,5%, Khmer 1,4%, Hoa 1,1%, Nùng 1,1%, Hmông 1%, các dân tộc khác 4.1% (thống kê dân số 1999)

Tôn giáo: Hồi giáo 98% (dòng Shia 89%, Sunni 9%), các tôn giáo khác, gồm: Zoroastrian, Jewish, Christian, và Baha'i 2%.

Việt Nam: Đạo Phật 9,3%, Thiên chúa giáo 6,7%, Hòa Hảo 1,5%, Cao Đài 1,1%, Protestant 0,5%, Hồi giáo 0,1%, vô đạo 80,8% (thống kê dân số năm 1999).

Học vấn(dự tính năm 2002): Từ 15 tuổi trở lên biết đọc, biết viết 77%. Nam 83,5%. Nữ 70,4%.
. *Việt Nam: 90,3%. Nam 93,9%. Nữ 86,9%.*

Chi tiêu cho giáo dục(năm 2009): 4.7% GDP, đứng thứ 72 thế giới.

Việt Nam: 5,3% GDP (2008), đứng thứ 49 thế giới.

Thế chế nhà nước: là nước Cộng hòa Thần quyền, được chia thành 31 tỉnh, thủ đô: Tehran.
Quốc khánh: ngày 01 tháng 04 (ngày tuyên bố ra đời nước Cộng hòa Hồi giáo Iran năm 1979).

Hiến pháp: Ra đời ngày 2-3, tháng 12 năm 1979, được sửa đổi năm 1989 tăng quyền của Tổng thống và bãi bỏ chức Thủ tướng.

Hệ thống luật pháp: Dựa vào hệ thống luật shari; không chấp nhận phán quyết bắt buộc của Tòa án Hình sự Quốc tế (ICJ).

Quyền bầu cử: Từ 18 tuổi trở lên.

Hành pháp:

- *Đứng đầu Nhà nước:* Lãnh tụ Tối cao Ali Hoseini- KHAMENEI được Hội đồng chuyên gia giáo sĩ cử suốt đời (từ ngày 4/6/1989).

- *Đứng đầu Chính phủ:* Tổng thống Mahmud AHMADI-NEJAD (từ ngày 3/8/2005) được tuyển cử qua phổ thông đầu phiếu, với một nhiệm kỳ 4 năm, được tiếp tục nhiệm kỳ thứ hai, nhưng nhiệm kỳ thứ ba thì không được liên tục. Cuộc bầu cử Tổng thống tới sẽ vào tháng 6/2013; Phó Tổng thống thứ nhất Mohammad Reza RAHIMI (từ ngày 13/9/2009).

- *Nội các:* Hội đồng Bộ trưởng được Tổng thống lựa chọn và thông qua Quốc hội. Lãnh tụ Tối cao bổ nhiệm một số bộ trưởng, hoặc tương đương có tính nhạy cảm, như: Bộ trưởng Tư pháp; Người đứng đầu mạng phát thanh, truyền hình nhà nước; Chỉ huy trưởng cảnh sát, các lực lượng quân sự; và 6 luật gia hồi giáo trong số 12 luật gia thành viên của Hội đồng Giám hộ.

Xin lưu ý: Ngành hành pháp của Iran, có 3 Tổ chức giám sát cũng rất quan trọng:

1)- Hội đồng chuyên gia (the Assembly of Experts) là Tổ chức gồm 86 giáo sĩ uyên bác, được tuyển cử thông qua phổ thông đầu phiếu từ một Danh sách các ứng cử viên được Chính phủ sàng lọc, có nhiệm kỳ 8 năm, có trách nhiệm cử, phế truất Lãnh tụ Tối cao trên cơ sở phẩm chất và lòng kính trọng của công chúng, giám sát hoạt động của Lãnh tụ Tối cao.

2)- Hội đồng xác định tính sáng suốt, hợp lý (Exspediency Council) hay (the Council for the Discernment of Exspediency) do Lãnh tụ Tối cao chỉ định, giám sát các ngành Lập pháp, Tư pháp, Hành pháp. Ban đầu chỉ làm nhiệm vụ trung gian hòa giải các vấn đề khác biệt, tranh chấp giữa Quốc hội (Majles) và Hội đồng Giám hộ (the Council of Guardians). Từ năm 1989, Exspediency Council được sử dụng như là một Tổ chức khuyến bảo các lãnh tụ tôn giáo về các vấn đề chính sách quốc gia. Năm 2005, quyền lực của Exspediency Council được mở rộng như là một Tổ chức giám sát Chính phủ, và là một trong những Tổ chức quyền lực nhất hiện nay trong bộ máy hành chính nhà nước Iran.

3)- Hội đồng Giám hộ Hiến pháp (Council of Guardians of the Constitution) hay (the Council of Guardians) xác định luật pháp đưa ra liệu có phù hợp với Hiến pháp và trung thành với tiêu chí luật Hồi giáo không? Kiểm tra lại tính phù hợp của các ứng cử viên cho cuộc tuyển cử phổ thông, và giám sát các cuộc tuyển cử quốc gia.

Lập pháp:

Hội đồng Tư vấn Hồi giáo đơn viện (unicameral Islamic Consultative Assembly hay Majles) là Quốc hội, có 290 ghế được tuyển cử qua phổ thông đầu phiếu, nhiệm kỳ 4 năm. Cuộc tuyển cử gần đây nhất vào ngày 14 tháng 03 năm 2008. Cuộc tuyển cử sắp tới sẽ vào năm 2012.

Tư pháp:

Tòa án Tối cao (the Supreme Court) và Hội đồng Quan tòa Tối cao 4 thành viên

có trách nhiệm chông chéo và cao nhất, cùng giám sát việc thực thi của tất cả các luật, xây dựng chính sách pháp lý và xét xử; Các tòa án cấp thấp gồm có một tòa đặc biệt của giáo sĩ, một tòa án cách mạng, và một tòa án chuyên về hành chính.

Tham gia các Tổ chức Quốc tế:

CICA, CP, D-8, ECO, FAO, G-15, G-24, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, MIGA, NAM, OIC, OPCW, OPEC, PCA, SAARC (quan sát viên), SCO (quan sát viên), UN,

UNCTAD, UNESCO, UNHCR, UNIDO, UNITAR, UNMIS, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO (quan sát viên).